

☩ Theophylacti

ARCHIEPISCOPI BVL-

gariæ, in quatuor Domini no-

stri IESV CHRISTI

Euangelia, enarra-

tiones luculen-

tissimæ.

*α εβε αυτων Πανα. Σανκτο
δοκτωρ. Fonseca in uita xⁱ p^ol.
313 colu. 2.*

PARIS

1545

AD LECTOREM.

LOC A aliquot inuenies pie Lector in Theophylactō cauenda, hæc scilicet tria quæ sequuntur, citra tamen catholici ipsius authoris notam.

Charta enim. 279. E. Spiritum sanctum à filio procedere negat.

Charta 62. F. dicit, Dei est vocare, electos autem fieri vel nō, nostrum est. Inque eā sententiā frequēs loquitur.

Charta. 33. F. de diua virgine, Humanum quid volebat ostendere mater, q̄ vt in filium potestaté habeat. Nihil enim magnum adhuc de eo intelligebat, &c.

Attende itaque lector, primam illā enunciationē non esse catholicam, quum spiritum sanctum ab vtroque procedere nulli sit dubiū. Loquutus est enim Theophylactus noster Græcorum more, illis temporibus ita sentiētiū: & propterea minime reprehendēdus. quia minime tunc ab ecclesia vniuersali sic definitū: quemadmodum nec sanctissimū martyrem Cyprianum hæreticum fuisse dicemus, quāquā non agnoscentem baptismum ab hæreticis aut scismaticis administratum: quod tum Ecclesiæ sanctio de sacramentorū per ministros etiam extra ecclesiam errantes exhibitorum non minore efficacia, nondum euulgata fuerit.

Deinde quoniam electum fieri, intelligi potest pro ipsa diuinæ electionis prædestinationisue impletionē, quæ nequaquam sit citra hominis cooperationē, iuxta illud diui Petri, Satagite vt per bona opera certā vestram vocationē & electionem faciatis. ea propter illud ab authore adsertum, electos fieri vel nō, nostrum est, cum potest subire sensum. De hoc tamen loco certius ipse idem autor apud Ioānem cap. 6. folio. 305. b c d e. differit, & fusius.

At relictis de diua virgine verbis, haud secus atque de altero quopiam Græci doctoris dicto sentiēdum, quod in eis excesserit verbis.

Paucula hæc cursim nobis pro pietate adnotare visum est. Vale amice lector, & hæc omnia boni cōsule, ac nostrā in cunctis diligentiam non ingratus amplexare. Vix enim quempiam inuenies qui hoc authore in sancta dei Euangelia vel exactius vel etiam locupletius scripserit. Iterū Vale.

LHEOPHYLACTVS ille, amice lector, tãctũ sãter Græcos theolo-
 gos recentior, & succinctæ dictio-
 nis filo familiarior, ne utiquã mea
 sententiã studiosis aspernãdas fue-
 rit, & non solum nõ aspernandus,
 sed & multis nominibus commen-
 dandus. in arctum enim cogit, quẽ
 multi fusim non sine legentium fa-
 stidio tradiderunt: & brevis qui-
 dem est, in plerisque tamen abundẽ satis Euangelistarum
 mentẽ explicat: quo manifeste videas ad hoc vnum spectas-
 se eũ, vt quam maximẽ prodesset. ita familiaris est, ne sit fa-
 stidio: ita autem brevis, ne cõqueri possis obscurum esse. id
 quod paucis datum. Ex multis authoribus apparet instar a-
 piculæ in mellificinã sui aluearij probatiores sententias cõ-
 uexisse, in primis autem ex Chrysofostomo tanquã ex aureo
 suo fonte, maximẽ aureas interpretationes hausisse, ita vt
 in huius compendio parum desideres ad explananda Euan-
 gelia, eorũ quæ ille sinuosis voluminib⁹ protulerat. Quam
 & sequitur de libero arbitrio ac fide, & quibusdam aliis, &
 proinde in quibusdam interpretandis violentior. quod di-
 xerim, vt in hoc tuum adhibeas iudicium, qui te solis cano-
 nicis scripturis addictũ nosti: non vt totum à lectione auo-
 cem, quorũdam more, qui mox quum vnum & alterum dis-
 plicuerit dictum, toto libro abrenunciant. Quin potius vt
 lia propter næuos paruos ne reiiciamus. Sunt & in humili-
 bus casis penates. Audiuius & balbos nonnunquam pru-
 denter de quibusdam differẽtes. Ecce hic crebras paraphra-
 ses multum lucis afferentes adiecit, pulchrẽ connectit quæ
δις διὰ πρῶτον, dissidere videntur. In allegoriis etsi non vbi-
 que solidus, iucundus tamen est. Me sanẽ nõ admodum la-
 boris pœnitet, quem in hunc librum paucis mēibus insum-
 pti, ita volentibus amicis. Et quanuis eum rhetorico mũdo
 non ornauerim, neque hoc si vel maximẽ voluissem, permi-
 sissent quotidiana lectiones, conciones, vrgens typogra-
 phus, & periculosi nostri dies: operam tamen dedi, vt fideli-
 ter redderem quod communicandum susceperam, nihil mi-
 nus agens quã vt vel alienum, vel meum quippiam admi-
 serem. Vnde si bene dicit, illius laus est: sin alicubi non sa-

Theophylacti^A

ARCHIEPISCOPI BVLGARIE
in Euangeliū Matthæi enarratio:
interprete Ioāne Oecolampadio.

Vemadmodum magni illi atq; diuini viri, qui ante datam Moſi legem vixere, nō ex literis & libris diſcebant, ſed mūda pręditi mēte, ſpiritus illuſtratione illumina bātur, atque in hunc modū, deo ipſis ore ad os colloquente, quæ deo placita erāt, cognoſcebant. Tales ſe pręſtabāt Noe, Abrahamā,

Iob, Moſes. At poſtquā deteriores facti ſunt homines, & indigni, qui à ſpiritu ſancto illuſtrarētur & docerentur, cōceſſit tandē miſericors deus & ſcripturas, vt vel per illas, diuine voluntatis eſſent memo res. Ita & Chriſtus apoſtoliſ coram in ſua perſona locutus eſt, & ſpiritus ſancti gratiam miſit doctoris. Verū, quoniā hæreſes pollulaturæ erāt, quæ mores, noſtros depaſceren tur, operæ preciiū viſum eſt, vt ſcriberentur & Euangelia, quo diſcētes ex illis veritatē, non ab hæreſium mēdaciis deciperemur, morēſq; noſtri non proriſus peſſundarētur.

Quatuor autē Euāgelia nobis dedit, fortalliſ ideo, quia quatuor virtutes vniuerſales ex eis diſcimus, fortitudinē, prudentiā, iuſtitiam, & temperantiam: Fortitudinem quidem, cūm dicit dominus. Ne timueritis eos, qui occidunt corpus, animam autē occidere non poſſunt: Prudentiā vero, quando admonet, Eſtote prudentes, vt ſerpentes: Iuſtitiam autē, quādo docet, Sicut vultis vt faciāt vobis homines, ita & vos facite eis: Temperantiam quoq; , quando aſſeruat, Omnis qui aſpexerit mulierem, vt concupiſcat eā, iam mœchatus eſt in corde ſuo. Euangelium dicitur, eō qd aūciat nobis reſ proſperas, & bene ſe habētes, hoc eſt bo-

B

Cur euāgelia conſcripta.

Cur quatuor.

C

*Matth. 10
Ibidem.*

Matth. 7.

Matth. 5.

Euāgeliiū quid.

cælum, & vidimus viros, & eramus sicut locustæ coram eis. A
 & quæcunque sunt similia. Ita igitur quòd non possit mun-
 dus capere libros qui scribantur intelligere licet. Quidam
 autem per mundum intelligunt eos qui mundana sapiunt:
 opera autem quæ facta sunt à Iesu, diuina, & mysteriis ple-
 na, tã in visibili q̃ in inuisibili creatura: & quæ futura sunt,
 & mysteriis sunt referta, mundanum hominem non posse
 intelligere: sicut & quum dicitur, Multa habeo quæ non po- *Ioan. 16.*
 testis portare modo. Cæterum precemur nequando dicto-
 rum factorumque Christi obliuiscamur, sed reuoluamus li-
 brum hunc dilecti, & scrutemur in eo positum thesaurum
 in miraculis ac verbis Iesu, vt sic valeamus purificari & vita
 & sermone, consequamurque in die revelationis ineffabilia
 opera & mysteria, quæ nunc quandiu in mundo sumus, ca-
 pere non possumus: & perficiamur in Christo, qui dilexit
 nos, & per dilectum suum discipulũ illustrauit nos in Theo-
 logia & agnitione sui, & patris, & filij, & spiritus sancti: cui
 sit gloria in seculorum secula. Amen. B

FINIS

*Excudebat Benedictus Preuost typogra-
 phus, in vico frementello iuxta Clausum
 Brunellum commorans. Anno Domini.*

1545